פסקי הלכות

גליון מו

המליץ לחברו על יועץ משכנתאות, והלה הביא הלואה מהבנק עם ריביות גבוהות ולא עבד כלל לטובת הלקוח, ומאחר ולקח את הכסף מראש הפסיד הלקוח את כספו.
האם ניתן לתבוע את החבר שהמליץ על היועץ, שישלם על הנזק? או שלכל הפחות חייב החבר לשלם לצאת ידי שמים, כיון שנגרם נזק בעקבות עצתו?

יהודה קיבל בעסקה שטרות של דולרים, שאל חלפן כספים אם השטרות מזוייפים, וענה לו שאינם מזוייפים. אחר השלמת העיסקה, חזרו הקונים לחו"ל, וכשניסה יהודה להשתמש בכסף ולהפקיד בבנק, התברר שהשטרות מזוייפים. האם יכול לתבוע את חלפן הכספים על הנזק שנעשה?

לכאורה יש לתת טעם לפטור, כי הרמ"א (סי' שפו ס"ג) כתב, המזיק לחבירו בעצתו שיעץ לו, פטור, דאינו אלא גרמא בנזקין. מיהו משמתינן ליה עד דמסלק היזיקא. וכן בכל גרמא בניזקין

אך יש להעיר דבב"ק (צט:) איתמר: המראה דינר לשולחני ונמצא רע, תני חדא: אומן פטור, הדיוט חייב, ותניא אידך: בין אומן בין הדיוט חייב, אמר רב פפא: כי תניא אומן פטור - כגון דנכו ואיסור, דלא צריכי למיגמר כלל. אלא במאי טעו, טעו בסיכתא חדתא, דההיא שעתא דנפק מתותי סיכתא. ופירש רש"י, שנפסל המטבע והעמידו צורה אחרת, ועדיין לא היו בקיאין בה. ומבואר דבעלמא הדיוט בכל אופן חייב, ומומחה שאינו צריך להתלמד, פטור.
ולענין המומחה בראיית מטבעות (כמו דנכו ואיסור), האם פטור אפי' נטל ע"ז שכר, או שדינו כטבח אומן, שיש אומרים שאף מומחה כדנכו ואיסור, אם נוטל שכר הרי הוא חייב, וכפי שאמרו בגמ' לענין מומחה לשחיטה שחייב אם נוטל שכר. כן דעת הרמב"ם (פ"י מהל' שכירות ה"ה) וז"ל: המראה דינר לשולחני ואמר לו יפה הוא ונמצא רע, אם בשכר ראהו חייב לשלם אע"פ שהוא בקי, וא"צ להתלמד. ואם בחנם ראהו פטור, והוא שיהיה בקי שאינו צריך להתלמד. ואם אינו בקי חייב לשלם אע"פ שהוא בחנם, והוא שיאמר לשולחני עליך אני סומך, או שהיו הדברים מראין שהוא סומך על ראייתו ולא יראה לאחרים. וכ"כ בשטמ"ק בשם הרמ"ה, והרא"ש.
אמנם בחידושי הרשב"א כתב לפטור. וז"ל: י"מ דאפילו דנכו ואיסר בשכר חייבים, דאפילו אומן כטבחא דצפורי חייב כל שהקדים לו שכר וטבחא דצפורי בשחיטה כדנכו ואיסר בראיית המטבע. ולדידי ק"ל דא"כ דאפי' בדנכו ואיסר איכא לפלוגי הו"ל לברייתא קמייתא לאפלוגי באומן גופיה כדנכו ואיסר בין בשכר לחנם, ועוד דכי משני רב פפא ברייתא תרוייהו הו"ל למימר אבע"א מאי אומן אפילו כדנכו ואיסר וקמייתא בחנם ובתרייתא בשכר ואבע"א כאן וכאן בחנם וקמייתא בדנכו ואיסר ובתרייתא בשאר אומנים דאינן כדנכו ואיסר, ומשום הכי מסתברא לי דדנכו ואיסר דבקיאי טפי אפילו בשכר פטורים וכל השאר אפילו בחנם חייבין וברייתא מלתא פסיקתא תני, והפרש יש בין אומן דשחיטה לאומן דראיית המטבעות, דאלו גבי שחיטה שהדבר תלוי באומנות הידים שייך שאפילו האומן הבקי כטבחא דצפורי יקלקל לעתים אא"כ ישגיח ויכוין מלאכתו היטב ולפיכך לאו אנוס גמור חשבינן ליה, אבל בראיית המטבעות כל שהוא בקי הרבה כדנכו ואיסר כיון שהדבר תלוי

בראייה והבקיאות בצורת המטבע לא שייך שיטעה בו הבקי כדנכו ואיסר, וכשטעה אונס גמור הוא ושומר שכר פטור מן האונסין והלכך אפי' דנכו ואיסור אפילו בשכר פטורין כנ"ל.
וז"ל הש"ע (סי' שו ס"ו): המראה דינר לשולחני, ואמר לו: יפה הוא, ונמצא רע, אם בשכר ראהו, חייב לשלם אף על פי שהוא בקי ואינו צריך להתלמד. ואם בחנם ראהו, פטור, והוא שיהיה בקי שאינו צריך להתלמד. ואם אינו בקי, חייב לשלם אף על פי שהוא בחנם, והוא שיאמר לשולחני: עליך אני סומך, או שהיו הדברים מראים שהוא סומך על ראייתו ולא יראה לאחרים. (ויש אומרים דאפילו סתמא נמי חייב (טור בשם רבינו יצחק והרא"ש). ומכל מקום הסברא הראשונה נראה עיקר).
[והדיוט שטעה בסיכתא חדתא, טפי מסתברא דהוי אנוס ופטור, ולפ"ז בכל טעות דלא הו"ל למידע פטור, אלא דבאומן מומחה אין אפשרות שיטעה אלא רק בסיכתא חדתא].
ולפ"ז בזמננו חלפן כספים שטעה והשטרות מזוייפים, ואין הטעות נובעת מכך שלא עודכן בפסילת השטר, צריך לשלם אפי' בדק השטרות בחינם, וק"ו אם נטל שכר על בדיקתו.
אלא דכל זה באופן שאמר לחלפן כספים, עליך אני סומך, או שניכר מהדברים שהוא סומך על בדיקת חלפן הכספים. כך מבואר בש"ע.
והרמ"א כתב בשם ר"י (עי' תוס' ד"ה אחוי בב"ק ק.) שחייב גם בסתמא. (וראה תוס' שהרי"ף חולק על כך).

אולם באופן שאין השלחני גרם ההפסד, אינו מפסיד רק שכרו, כ"כ בשיטה מקובצת (ב"ק צט: ד"ה ולענין) בשם הרמ"ה, וז"ל: דכי אמרי המראה דינר לשלחני ונמצא רע חייב, הני מילי [שהוא גרם ההפסד] כגון דשקליה בדמי זבינא, אי נמי כמלוה ופקדון וגזל דהוו להו גבי חבריה. דאלו אמר ליה שלחני דבישא הוה לא מקבל ליה בדמי טבא, והוה מחליף ליה, דהוה מחייב בגויה, ומחמת דאמר ליה שלחני דטבא הוא, הוא דלא בעי האיך לקבוליה מיניה. אי נמי כגון דמית האיך או אזל למדינת הים ולא אפשר לשדורי ליה, דאשתכח דשלחני הוא דאפסדיה להאי דינר מבעל הבית. אבל היכא דיכול לאהדוריה למריה ומחלי ליה ניהליה, אי נמי לא יכול לאהדוריה ניהליה ולא מחמת דאמר ליה שלחני דטבא הוא, אלא מחמת מידי אחרינא, לא מחייב שלחני לשלומי ליה אפילו הדיוט שבהדיוט, אע"פ דעביד בשכר, דאמר ליה מאי אפסדתיך. מיהו אגריה מיהא מפסיד, כדמוכח בפרק האומנין גבי בני העיר ששלחו את שקליהן. עכ"ל.

ועיין במרדכי (ב"ק סי' קטז) שכתב, ההוא [דמראה] דינר רע לשולחני דוקא שהוא חסר, אבל אם אינו כך רע אלא שנפחת צורתו, פטור [שולחני], והוכיח כן, דהשתא אם הוא עושה בידים, אמרי' [ב"ק צח.] השף מטבע של חבירו דפטור, ואפילו לרבי מאיר, הואיל ולא חסרו אלא גרם לו שיתן שכר לתקן צורתו [עי' רש"י שם ד"ה חסורי, שאינו אלא גרמא בנזיקין], [דהיינו] דומיא דזרק מטבע לים דפטור אפילו לרבי מאיר, דמחמת ממון זה גרם להפסיד ממון אחר, [ודמיא] לריפוי בהמה, הלכך הואיל ולא חסרו פטור. כל שכן אם הראה דינר לשולחני, שנפחתה צורתו דפטור, דאפשר לתקנו.

אבל אם הראה לו מטבע שנפסל ואומר טוב הוא, אין לך חסרון [גרמא] גדול מזה, דא"א לתקנו.

ולכאורה קשה דהא אצל השלחני אין זה גרמא, וכבר הקשה כן בקצות החושן (סי' שו ס"ק יא) וכתב, דמהשמטת הפוסקים לדברי המרדכי הנ"ל נראה דלא ס"ל הכי, אלא אפילו בנמחק צורתו נמי חייב, וכן משמע בב"ק (צט:) כי תניא אומן פטור, כגון דנכו ואיסור דלא צריכי למיגמר כלל, אלא במאי טעו בסיכתא חדתא, דהאי שעתא דנפיק מתותי סיכתא, ופירש רש"י (ד"ה טעו) שנפסל המטבע והעמידו צורה אחרת, ועדיין לא היו בקיאין בה. ע"ש. והרי משמע דאע"ג דלא הוסיפו במשקל, רק שהעמידו צורה אחרת ונעשה בה פסול מחמת צורה, נמי אית ביה דין מראה דינר, כיון דטעמא דנמחק צורה לא הוי היזק, משום שיכול הוא להעמיד צורה, וא"כ אפילו שף מטבע של חבירו והעמיד עליו צורה הפוסל, נמי פטור, כיון דיכול להעמיד צורה ההולכת במדינה, ובודאי אין לחלק בין נמחק צורה לצורה הפוסלת.

וגם הקשה הקצוה"ח על עיקר דברי המרדכי שהוכיח משף מטבע, דהתם גבי שף מטבע של חבירו כיון שאינו עושה ההיזק בגוף המטבע אלא במחיקת הצורה ויכול עדיין להוסיף עליו צורה, אף על גב דצריך הוצאה לכך הו"ל כמו ריפוי דפטור בנזקי ממונו ולא מתחייב ריפוי אלא באדם וכמ"ש בסימן שפ"ו סק"י בשם המרדכי ע"ש, אבל אם נתחייב לו עבור איזה חוב או נזק ורוצה לסלקו במטבע שנמחק צורתו ודאי אינו יכול לסלקו אלא במטבע היוצא, וא"כ ה"ה בזה שלא נעשה ההיזק בזה המטבע שלוקח על פי זה שאומר לו ללוקחו, אלא ההיזק היה שהיה נושה בחבירו מטבע טובה ופטרו על פי זה שאומר לו ליקח מטבע זה ופטר את חבירו מחובו או שחבירו הלך למדינת הים, וא"כ נעשה לו היזק במטבע שהיה לו אצל חבירו, מעתה נתחייב לו זה שייעצו ליקח מטבע זה לשלם המטבע שהיה לו אצל חבירו, וכיון דכבר נתחייב לו אינו יכול לפטור עצמו במטבע שנמחק צורתו. והניח בצ"ע.

ג. ועל ההערה הנ"ל מדברי הרמ"א (סי' שפו ס"ג) שכתב, המזיק לחבירו בעצתו שיעץ לו, פטור, דאינו אלא גרמא בנזקין. מיהו משמתינן ליה עד דמסלק היזיקא. וכן בכל גרמא בניזקין.

עי' בספר פתחי חושן (נזיקין פ"ד הערה נז) והגר"י זלברשטיין בקובץ בית דוד (עמ' תקנד) שכתבו דדברי הרמ"א אמורים באופן שאין ההיזק ברי, שאפשר שלא ישמע לו ויתייעץ עם אחר או שיתייעץ עם אדם אחר.

אם בגדים דינם ככלי שמלאכתו להיתר

שאלה: האם מותר לטלטל בגדים ללא צורך, כדין אוכלים וכתבי הקודש, או שדינם כשאר כלי שמלאכתו להיתר שאסור לטלטלם ללא צורך.

א. הנה כתב מרן בש"ע (סימן שיא ס"ג): יש מי שאומר שאם נתן על המת אחד מכלים שהוא לבוש, חשוב כנותן ככר או תינוק. וכתב במגן אברהם (ס"ק טו), אחד מכלים, וה"ה שאר כלים שמלאכתן להיתר. כן איתא בגמ' סוף נוטל (שבת קמב:). ע"כ. וראיתי שיש שלמדו מכאן לנ"ד, דאם בגדים עדיפי מכלי שמלאכתו להיתר, כיצד למד המג"א מבגדים לכלי שמלאכתו להיתר, הרי י"ל דדוקא בגדים שמותר לטלטלם שלא לצורך התירו לטלטל המת על ידם, אבל כלי שמלאכתו להיתר שאין לטלטלו שלא לצורך, והמת אסור בטלטול, אין לטלטל הכלי לצורך המת האסור בטלטול דחשיב טלטול שלא הותר. (ועיין למרן הגר"ע יוסף בחזו"ע שבת ח"ג עמ' לד).

אולם באמת המגן אברהם לא למד דינו מבגדים כלל. אלא המג"א ציין בהדיא שמקור דבריו בגמרא סוף פרק נוטל (קמב:). והיינו דהתם אמרו דאביי מנח כפא אכיפי, ורבא מנח סכינא אבר יונה. ולמד מכאן המג"א דלאו דוקא ככר או תינוק אלא גם ע"י כלי (וס"ל שטלטול לצורך מת, מותר כפי שהתירו מחמה לצל). וכן ביאר בפרי מגדים, שמקור דברי המגן אברהם מהגמ' (קמב:) אביי ורבא כפא אכיפי, סכינא אבר יונה, והיה סבור מטעם ככר או תינוק מתירין בשאר מוקצה, אלמא במת על כל פנים לאו דוקא ככר או תינוק, הוא הדין כל הכלים שמלאכתן להיתר. ע"ש. וכן בביאור הגר"א ובמשנה ברורה ציינו שמקור הדין לטלטל ע"י כלי שמל"ה, לגמרא הנ"ל. ולפ"ז אין כאן שום הכרח שהמג"א והאחרונים סוברים שבגדים דינם ככלי שמל"ה[1].

[1] ואגב אורחא, מוכח מדברי המגן אברהם והמשנ"ב הנ"ל, דס"ל דסכין וכף כלי סעודה דינם כשאר כלי שמלאכתו להיתר ואין דינם כאוכלים, שהרי למדו מהגמרא דמיירי בכף וסכין, לכלי שמלאכתו להיתר. ואם

ובאמת אעיקרא היה מקום להוכיח מגוף דברי הש"ע שם, שהתיר לטלטל המת ע"י בגד. ומוכח שאף בגדים התירו לטלטלם ללא צורך. אולם י"ל כדלעיל, דלצורך המת חשיב כמו מחמה לצל.

קושיית הפמ"ג דאמאי טלטול למת חשיב כטלטול לצורך

והנה הפרי מגדים (אש"א שם) הקשה על המג"א, דבסימן ש"ח בט"ז סק"ב דשלא לצורך כלל אסור אלא שיצטרך היום, ואין שייך כאן אלא אוכלין ותינוק, וצ"ע. ע"ש. וכוונתו שלא התירו טלטול בכלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך, וטלטול לצורך המת חשיב שלא לצורך, ומחמת כן לא התירו אלא בכבר או תינוק שמותר לטלטלם שלא לצורך. ולכן אין להקל לטלטל המת ע"י כלי שמלאכתו להיתר.

ומשמע שהפמ"ג לא הקשה על הש"ע שהתיר טלטול המת ע"י בגד, רק על המג"א שהתיר ע"י כלי. ולכאורה גם על הש"ע יש להקשות והרי אסור לטלטל בגדים שלא לצורך. וייתכן שהפמ"ג ס"ל שבגדים דינם כאוכלים שמותר לטלטלם שלא לצורך, ולכן אין להקשות על הש"ע רק על המג"א.

ועיין למהרש"ם בדעת תורה שם שכתב ליישב קושיית הפרי מגדים, דהרמב"ן שהוא מקור ד"ז בש"ע, ס"ל כהי"א שהובא במ"מ (פכ"ה משבת ה"ג) דכלי שמלאכתו להיתר גם שלא לצורך מותר. אך לפי"ז צ"ע דברי השו"ע שהעתיקו, שפסק לאסור בשלא לצורך. ע"ש. ולכאורה הש"ע לא כתב כלל הדין דכלי שמלאכתו להיתר, אולם נראה שכוונת מהרש"ם על הש"ע גופיה היאך התיר לטלטל המת ע"י בגד, הרי הוי טלטול שלא לצורך. ולפ"ז פשיטא גם למהרש"ם שאף בגדים בכלל כלים ואין לטלטלם שלא לצורך.

איברא ששיטה אחרת יש להגר"ש קלוגר בספר החיים (סימן רעט ס"א, סוף עמ' שצג בדפו"ח), שכתב שאין דברי המגן אברהם מוכרחים, והרי הש"ע נקט שם [סימן שיא ס"ג] רק שיש אומרים אם המת בכסותו, ולא נקט שאר כלים. גם למה כתב בשם יש אומרים, אם הוא ש"ס מפורש. אך נראה די"ל, חדא דמסוגיא דביצה (כא:) דנקט הש"ס אגב ריפתא ולא נקט כלי, מוכח דס"ל דכלי לא מהני. ועוד נראה דבאמת המעיין בש"ס שבת שם (קמב:) יראה דלא נקט שם כלי רק הנהו דס"ל דמותר כל דבר ע"י תיקון זה, לכך י"ל כמו שהם מקילים דמהני לכל דבר, ה"ה דמהני בכל דבר, אבל לדידן דקי"ל כרב אשי דלא אמרו כבר או תינוק אלא למת בלבד, א"כ מוכח שאין זה היתר גמור רק דחוי מכח כבוד המת, ס"ל דלא התירו רק ע"י כבר או תינוק, אבל ע"י כלי שאין לו היתר טלטול כל כך, שהרי אף כלי שמלאכתו להיתר אין לטלטלו רק מחמה לצל ולא בחנם [סימן שח ס"ד], א"כ כיון שהוא גופא אין לו היתר ממש לא מהני הוא לתקן אחרים, לכך י"ל שאר כלים לא מהני רק כבר או תינוק, ובכליו שהוא לבוש, בזה הביא הש"ע יש אומרים המתירים. ע"ש.

אולם מה שמבואר בדבריו שבגדים דעלמא גריעי טפי מבגדי המת, הוא מחודש. ועיין בבית יוסף (סימן שיא שם) שהביא דברי המרדכי בפרק כירה (סי' שיב) בשם ה"ר אביגדור דמה שצריך כבר או תינוק דוקא למת ערום, אבל מת בכסותו מטלטלין אותו אגב כסותו, וראיה מפרק ב' דביצה (כא:) מטלטלינן להו אגב כסא. עכ"ל. וכתב מרן, ומשמע לי שאין כן דעת רש"י והפוסקים דא"כ הו"ל

איתא שכלי סעודה דינם כאוכלים ומותר לטלטלם שלא לצורך, אין להוכיח מהם דשרי לטלטל מת ע"י כלי שמלאכתו להיתר, דחמיר טפי.

אלא שיש לדחות דמאחר ולהמגן אברהם חשיב טלטול המת כטלטול לצורך, ולכן שרי בכלי שמלאכתו להיתר. ולכן אין נפק"מ בין כלי סעודה לשאר כלי שמלאכתו להיתר, דבתרווייהו שרי טלטול לצורך.

(ועיין במשנ"ב לעיל סימן שח ס"ק כג שכתב בסתם להקל בכלי סעודה לטלטלם שלא לצורך, ושיש מהמירים).

לפרושי. וראייתו יש לדחות, דשאני התם דאין לומר שהכוס יהא בטל לגבי שיורין, אבל הכא הכסות בטל לגבי המת. ואע"פ שכתב הרמב"ן בספר תורת האדם (ענין מתו מוטל לפניו אות טז ד"ה אי קשיא) יכול ליתן עליו ככר או תינוק או אחד מהכלים שהוא לבוש וכיוצא בהם, יש לומר דאף על פי שכלי שהוא נתון עליו אינו בטל לגביה, כסותו ממש בטל הוא לגביה. עכ"ל. ומשמע שכסות המת גריעא טפי משאר בגדים. וכן משמע בש"ע, שבסעיף ג' כתב: יש מי שאומר שאם נתן על המת אחד מכלים שהוא לבוש, חשוב כנותן ככר או תינוק. ובסעיף ד כתב: יש מי שאומר שלא הצריכו ככר או תינוק אלא למת ערום, אבל אם הוא בכסותו א"צ ככר או תינוק. והחילוק בין הסעיפים ברור, דבתחלה התיר בכסות שאינו לבוש, ולאחמ"כ בסעף ד' כתב שיש מי שהתיר אפילו בכסות שלבוש בו ולא אמרינן דבטלה. ומשמע דבכסות דעלמא ברור שמותר לטלטל המת על ידם.

ומ"מ כל קבל דנא, בתהלה לדוד (סק"ד) כתב דבודאי אין לומר דלצורך המת חשיב טלטול שלא לצורך. (ומ"מ בודאי דלא חשיב טלטול לצורך גופו, מדלא התיר המגן אברהם אפילו בכלי שמלאכתו לאיסור). ע"ש. וע"ע בענין אמאי נחשב טלטול לצורך, בשלחן שלמה (סק"ד) ובאדני שלמה מגנוז (ס"ק כב). (ובעיקר דין טלטול המת ע"י כלי או לבוש, עי' בבני ציון ליכטמאן שם סק"ו שכתב לאסור עפ"ד הראבי"ה ותוספות רי"ד).

הסוברים להקל שבגדים דינם כאוכלים

ואכן מהר"א ישראל בספר כסא אליהו (סימן שח ס"א) כתב שמלבושים דינם כאוכלים. ועיין בקצות השלחן (סימן קח בדה"ש סק"ז) שכתב שפשוט שמלבושים ותכשיטין מותרים בטלטול אפי' שלא לצורך כמו ספרים, וכן עמא דבר. [אולם מה שכתב להוכיח בסוף הספר (דף ס' ע"א), שכן שמפורש בסימן שיא סק"י [בש"ע הגר"ז] לגבי טלטול מת, דמלבוש הוי כמו ככר או תינוק. ע"ש. וכוונתו לפי מאי דס"ל דטלטול המת חשיב שלא לצורך, ואעפ"כ שרי לטלטלו ע"י הבגד. אולם שם בש"ע הגר"ז מבואר שהיינו בבגדים שהמת לבוש בהם, ואינם בטלים למת תמשום שעתידים להפשיטו ולהלבישו בתכריכים. ולפ"ז י"ל דלא דמי לטלטול בגד לחוד בידים, דאכתי יש מקום לאסור שלא לצורך. ועכ"פ כבר נתבאר לעיל בשם כמה אחרונים דס"ל דחשיב טלטול לצורך, ואין שום הוכחה לנ"ד]. וכ"כ בשש"כ (פ"כ סעיף פג) שמותר לטלטל בגדים ללא צורך. וכ"כ בספר שבות יצחק (מוקצה עמ' פה) בשם הגרי"ש אלישיב, דמסתבר שכל דבר שנהנה מגופו כמו בשמים ובגדים, וכן דברי נוי ותכשיט, הרי הם כאוכלין שאינם בגזירת מוקצה כלל. ועדיפי מכלים שתדירין בתשמיש, שכתב המשנ"ב (סימן שח ס"ק כג) שיש מחמירין שלא לטלטלן שלא לצורך, דכלים אינם אלא אמצעי שימוש, משא"כ בדברים הנ"ל ההנאה היא מגופן. על כן מסתבר דדמו לאוכלין. ע"ש. וכ"כ בשמו בשלמי יהודה (עמ' פ. וע"ע עמ' קצ). וכ"כ בס' אריה שאג (שבת אות שסג, עמ' תקכז) בשם הגר"ח קנייבסקי שבגדים כאוכלים. וכ"כ בחוט שני ח"ג (עמ' ק') ובשו"ת אבני ישפה ח"ב (סי' כ"ה) ובשו"ת מחזה אליהו (סוף סימן מה) ובקובץ מבית לוי (גליון ו תשרי תשנ"ה עמ' מו) בשם מרן הגר"ש וואזנר [וחלק מהמתירים סוברים שאף כלי סעודה מותרים, ואין הכרח לסוברים שכלי סעודה אסורים אם יתירו גם בגדים].

הסוברים להחמיר שבגדים ככלי שמלאכתו להיתר

ומאידך, דעת הגאון בעל חיי אדם בספרו זכרו תורת משה (רס"י נג) לאסור. וכן נראה דעת מהרש"ם בדעת תורה (סימן שיא ס"ג), וכפי שנתבאר לעיל. וכ"כ מרן הגר"ע יוסף בחזו"ע (שבת ח"ג עמ' לד). וכ"כ הגר"ש דבליצקי בהגהותיו מנוחה שלמה על ספר מנוחה נכונה (פ"ה ס"ק קיח עמ' פ). וכ"כ בשו"ת אז נדברו ח"ז (סימן מה אות ב) וחלק יא (סימן יט) להחמיר שדינם ככלים, ושכן מתבאר מהחזו"א (סימן מב סק טז) שכתב דמטפחות שבחנות אם אינו מקפיד עליהן ללובשן, לפעמים שרי לטלטלינהו וללובשן. ע"ש. אולם באמת אין שום הכרח מהחזו"א. ועיין בספר תורת שבת (סימן שז ס"ק יז) שכתב לאסור בבגדים שלא לצורך, אלא דאיהו הוכיח (סימן שח סק"ט) שאפילו אוכלים אסור לטלטלם שלא לצורך. ע"ש.

ולענין הלכה, הנה המאירי (שבת קכד:) כתב: כלי שמלאכתו להיתר מותר לטלטלו אף מחמה לצל, כמו שביארנו. ואע"פ שאין לו בהם שום צורך, שהרי מ"מ לצורך עצמו הוא עושה שלא להפסד. ואם

הוא דבר שאינו נפחת בחמה כל כך, אינו מטלטלו אלא לאיזה צורך. ומ"מ היו לו בגדים בחמה, הואיל ומלאכתן להיתר, אף על פי שאין נפחתים בחמה ושאין צריכין לו עכשו, מותר לטלטלם, שהרי אפשר שיבא מי שישב עליהם ונמצא כאן קצת צורך. עכ"ל. ומבואר בהדיא שאין לטלטלם שלא לצורך2.

ובדין טלטול תשמישי מצוה וקדושה בשבת ללא צורך ככתבי הקדש, עיין בשו"ת התעוררות תשובה ח"א (סי' קנח) שנסתפק בהא דכתב הש"ע (סי' שח ס"ד) כל הכלים אפי' כלי שמלאכתו להיתר, אסור לטלטלו שלא לצורך כלל חוץ מאוכלים וכתבי הקדש, אם גם החפצים שהם תשמישי מצוה ותשמישי קדושה מותרים לטלטל שלא לצורך כלל. ולא פשט ספיקו. ע"ש.

ולכאורה י"ל דאף תשמישי קדושה דינם ככתבי הקדש ומותר לטלטלם, חדא, דזיל בתר טעמא, דהא מקור דברי מרן הוא מדברי הר"ן (שבת קכג.) שכתב, נהי בכלי שמלאכתו להיתר מחמה לצל שרי, אפ"ה שלא לצורך כלל אסור. וראיה לדבר מדקתני כשנמנעו מלהקל בהלכות שבת התירו וחזרו והתירו וכו'. ומיהו ה"מ בכלים, אבל בכתבי הקדש ואוכלים אין לנו. לפי שכלים שנאסרו מתחלה אין לנו להתירן אלא מה שהתירו חכמים, אבל אוכלים וכתבי הקדש שלא נאסרו מעולם על המחמיר להביא ראיה. ע"כ. ולפ"ז אף בנ"ד דעל כרחנו תשמישי קדושה ומצוה לא היו בכלל גזרת חז"ל, דינם ככל כתבי הקדש שכל המחמיר עליו להביא ראיה.

וגם הרי כתב בקצות השלחן (סי' קח בדה"ש סק"ז) שבגדים ותכשיטים מותר לטלטלם אף ללא צורך. ותשמישי קדושה ומצוה לא גריעי מבגדים ותכשיטים. וע"ע באשל אברהם בוטשאש (מה"ת רס"י שח) שצידד דאף בשמים מותר לטלטלם ללא צורך. ע"ש. והגר"נ קרליץ בספר חוט שני (שבת ח"ג פרק מט) ג"כ כתב להתיר לטלטל טבק או בשמים לצורך. ע"ש. והצעתי כל הנ"ל לפני הגר"ש בן שמעון זצוק"ל, והסכים עמי שדינם ככל כתבי הקדש.

נערך בחסד ה' ע"י ע"ה **יצחק מאזוז** ס"ט

מח"ס שו"ת חקרי הלכה ופסקי הלכות ג"ח

י"ד חשון תשפ"ז הערות והארות יתקבלו בברכה 052-7108693

או בדוא"ל בבית ההוראה a0733718074@gmail.com

2 ובשו"ת חקרי הלכה (האו"ח סימן י) הוכחתי מדברי המאירי הללו שמותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר אפילו לצורך קצת, שהרי סיים שמותר לטלטל אפילו בספק אם יצטרך ונמצא כאן "קצת צורך". ועכ"פ לנ"ד, ראיתי בס' פסקי שבת (עמ' רנט) שכתב שדברי המאירי אמצעיים, שמתיר בבגדים אפילו אם ספק יצטרך להם. ואינו מתיר כן בשאר כלים שמלאכתם להיתר. ע"ש. אולם אין הכרח כלל שהיתר זה הוא דוקא בבגדים.